

הק' ופשוט ^{אוצר החכמה} [ויעויין בספר המפתח (פ"א מכה"מ ה"ד) מהצפנת פענח שנמי נקט כן ברמב"ם דכשאינו להריח ואינו להתלמד ליכא כרת אולם איכא לאו וזה כדברינו].

^{המורה נבוכים}

א"כ מבואר ברמב"ם ממש כאור"ח דכתב דחיוב כרת הוא רק בלהריח בו, אבל העושה להתלמד פטור היינו דליכא אפי' לאו, אולם אם עשה באופן שאינו להריח בו אבל לא היה להתלמד לא שייך לומר פטור משום דיש חיוב מלקות אע"פ דליכא כרת ולהכי כתב דפטור היינו דוקא להתלמד.

והנה דברי האור"ח הק' נאמרו על קטורת אולם ה"ה שמן המשחה דהרי ילפינן ג"ש מתכונתו מתכונתו, וכן מפורש בהרמב"ם דהצריך תנאי בקטורת להריח וה"נ הצריך בש"ה תנאי להמשח בו, וקשה מנלן תנאי זה דהרי בקטורת אין דין להמשח וא"כ מה"ת ללמוד כן מקטורת לש"ה, אולם הביאור דיש תנאי שיעשה את הקטורת לשם המטרה שלו וה"נ ילפינן דבשמן חייב באופן שעושה את המטרה שלו. וכיון דיש בשמן מטרה של משיחה בעי שיעשה ע"מ משיחה, כמו שיש תנאי בקטורת להריח כיון דעומד לריח וזה דילפינן מג"ש, שו"ר במנח"ח (מצוה קט אות ב') שכתב כן.

ג. מצד דלהרמב"ם בפתמא חייב כרת

אולם לולא דברי האגרות משה הנ"ל יש מקום לומר דאדרבה מדוקדק

ליתנו לאחרים פטור עכ"ל ומבואר להדיא דאיכא תנאי דוקא להמשח בו, אבל בלא עשה כן פטור, אולם צ"ב הדקדוק בסתירה בלשון הברייתא וכן ברמב"ם גופא.

והנה סתירה זו חוזרת נמי לגבי קטורת לקמן בברייתא (דף ו ע"א), וכן בלשון הרמב"ם שם בפ"ב, ובאמת בגמ' מבואר דילפינן שמן המשחה מקטורת דחד דינא הוא וצ"ב.

ב. מבאר דיש חילוק בין לאו לכרת

ונראה בזה דהנה בפרשת הקטורת (שמות ל לו לח) איכא ב' קראי אחד לגבי הלאו ובמתכונתו לא תעשו לכם. ופסוק שני נאמר לגבי חיוב כרת ואיש אשר יעשה כמוה להריח בה ונכרת מעמיו, ויעויין באור"ח שם וז"ל ובמתכונתו לא תעשו פירוש אפי' שלא להריח אסור בלאו, אבל בכרת דוקא להריח ולזה לא רשם תנאי בפסוק זה אלא בפסוק שנזכר בו עונש כרת עכ"ל.

והנה בסוגיין דילפינן שמן המשחה מקטורת "מלכם" דלהתלמד פטור ולא מלהריח בה, וא"כ מבואר דגם בלאו פטור, דלכם נאמר בקרא דהלאו וא"כ איך כתב האור"ח דחייב בלאו. אולם פשוט דהסוגיא מיירי לגבי פטור דלהתלמד דבזה פטור אפי' מהלאו מקרא "דלכם" אולם כשאינו להתלמד וגם אינו להריח חייב בלאו ופטור מכרת דבכרת ליכא חיוב אלא בלהריח בו כדכתיב בהדיא בקרא וכאשר פי' האור"ח

ברמב"ם דבשמן המשחה ליכא תנאי דלהמשח בו כלל וכל דינו הוא שלא יהי להתלמד. דהנה הרמב"ם בדין שמן המשחה כתב העושה שמן המשחה כמעשה הזה וכו' במזיד חייב כרת וכו' והוא שיעשה אותו להמשח בו אבל אם עשהו להתלמד או ליתנו לאחרים פטור, עכ"ל. וז"ל הרמב"ם לגבי קטורת (בפ"ב ה"ט) העושה קטורת מן אחד עשר סממנין וכו' כדי להריח בה אע"פ שלא הריח בה חייב כרת על עשייתה וכו'. ושם (בהל' י) עשה להתלמד בה או למוסרה לציבור פטור עכ"ל, ויש כמה דקדוקים בדבריו בשינוי בין קטורת לשמן המשחה, דבשמן המשחה כתב החיוב כשעושה שמן באותן משקל וכתב בסוף כתנאי והוא שעשה אותו להמשח בו אבל להתלמד פטור ואילו בקטורת כתב העושה קטורת כדי להריח ומשמע דעיקר העשייה הוא להריח והוא כל האיסור, גם בקטורת הוסיף אע"פ שלא הריח בה ואילו בקטורת לא כתב לשון זו אע"פ שלא משח, ועוד דבשמן המשחה כתב דהוא שעשהו להמשח בו אבל להתלמד וכו' פטור, והיינו דלהתלמד הוא אבל, והיפוך מלהמשח, ואילו בקטורת כתב דין עשה קטורת להריח חייב, ובהלכה י' כתב דין בפנ"ע בלי אבל וגם נכתב בהלכה בפנ"ע דלהתלמד פטור.

ולכן היה נראה לענ"ד דבשמן המשחה כלל ליכא תנאי דבעי עשייה להמשח אלא בעי שלא יעשנו להתלמד וכשאינו להתלמד או למוסרו לאחרים הוי להמשח

דזה סתמא ולכן כתב דין שמן המשחה דהעושה חייב, והוא שיהיה להמשח ולא להתלמד, והיינו דהחיוב על עצם העשייה רק יש תנאי שלא יהיה להתלמד, אבל לא כתב דהעשייה לשם להמשח כמש"כ בקטורת שעושה כדי להריח דאינו דין חיובי דבעי עשייה לשם להמשח אלא אדרבה כל דינו הוא שלא יעשנו להתלמד. משא"כ קטורת הוא דין דבעי עשייה לשם להריח ובלא"ה אינו חייב כרת, אולם לאו איכא וכנ"ל, ובהלכה י' כתב דין נוסף דעשייה להתלמד פטור אפי' מלאו וכנ"ל דלמד כן מקרא דלכם.

והמקור להרמב"ם בב' דינים אלו משום דבקטורת איכא ב' ילפות נפרדות א' למעט דחיוב כרת הוא רק בלהריח ב', דחיוב לאו הוא כשהוא לכם אפי' אינו להריח וכנ"ל, וכשילפינן ג"ש שמן המשחה מקטורת ילפינן מתכונתו מתכונתו הנאמר בלאו דלהתלמד פטור, אבל לעולם לא ילפינן דבעי להמשח, דאע"פ דבקטורת ילפינן דבעי להריח, מ"מ א"א ללמוד ממנו דבשמן המשחה בעי להמשח דב' ענינים הם, וממילא דליכא דין להריח.

ודקדוק גדול לומר כן דיעויין בספר המצות (מצוה פ"ג) שהזהרנו לעשות שמן כמו שמן המשחה, ובמצוה פ"ה והזהרנו מעשות עשון בתאר קטורת וכו' ויכוון שיתעשן ע"ש, להדיא דבקטורת כתב דין עשייתו שהתעשן ולגבי שמן לא נזכר זאת, וכן בחינוך (מצוה קט) כתב דין עשיית שמן

ו. כספיקו דהתפא"י אם בעי דיבור שעושה להמשח

ויעויין בתפא"י (בכועז פ"א אות ב') דדן אם בעי דיבור במחשבה לשם לסוך, ע"ש שצידד דסגי במחשבה. והנה בפשטות המחשבה היא כדי להגדיר עשייתו האם עושה שמן המשחה למשיחה או לענין אחר וא"כ מאי ס"ד דבעי דיבור ובשלמא אם המחשבה היתה מחשבת האיסור ניחא ספיקו אולם המחשבה אינה אלא הגדרה של המעשה וא"כ אין מקום לספק כלל וצ"ב.

דף ה ע"א וכתוב גבי קטורת לא תעשו לכם, לכם הוא דאסור אבל למסרו לציבור פטור, והנה לא מוזכר בגמ' דה"נ עשייה כדי ללמוד פטור, ומשמע דבהא נחשב שפיר עשייה לכם וחייב ורק למוסרו לציבור אינו בכלל לכם.

אולם צ"ע דהרי ילפינן לעיל שמן המשחה דשרי כדי ללמוד ולמוסרו לציבור מקטורת, ומשמע דבקטורת ה"נ שרי ללמוד וצ"ע. ויעויין בשמ"ק דבאמת גרס המפטם את השמן ללמוד בו ע"מ למוסרו לציבור פטור, והיינו דכל הללמוד הוא ע"מ למוסרו אבל ללמוד גרידא אסור.

אולם הרמב"ם (פ"א מכלי המקדש ה"ד) כתב לגבי שמן המשחה דהעושה כדי להתלמד או למוסרה לאחרים פטור וכ"כ (פ"ב שם ה"י) לגבי קטורת. ומבואר דהם ב' ענינים, והיינו משום דגרס בגמ' דהם ב'

המשחה ולא הזכיר תנאי דלהמשח, ואילו שם במצוה ק"י כתב שיתכוון בעשייתה להקטיר עצמו, ומבואר להדיא חילוק הנ"ל. וכידוע דהחינוך הוא בשיטת הרמב"ם.

וכן ראיתי בס' המצות למהר"ם חגיו המודפס בחומש מ"ג דכתב כנ"ל.

הנה"מ

אולם יעויין במנח"ח (קט ב') דנקט בפשוטות דיש תנאי שיעשה להמשח בו וצ"ע.

ויעויין בח' רא"ל מאלין (סימן נז) דנקט נמי דלהרמב"ם יש דין בשמן המשחה להמשח, ועמד שם על הדקדוקים ברמב"ם וכתב באופן אחר ע"ש.

ד. שיטת רש"י

והנה רש"י במתני' לגבי שמן המשחה לא הזכיר דבעי ע"מ לסוך בו, ואילו לגבי קטורת הוסיף זאת, ומשמע דלדידיה נמי הביאור כמש"כ.

ה. ברעת רש"י בחומש דכתב מקור אחר מסוגיין

והנה רש"י בחומש כתב דמקור דלמוסרו לאחרים שרי בקטורת דילפינן מלהריח בו, והעיר הבאר שבע דהרי בסוגיין ילפינן מקרא דלכם. וביותר דהרי מקרא דלהריח ילפינן דליכא כרת כשאנו להריח אבל לאו איכא בלמוסרו כאור"ח הק' וברש"י משמע דלא ס"ל כן.

דברים והטעם דלהתלמד לא חשיב לכם
ואע"פ דהוא לצורכו מ"מ הוא צריך לימוד
ומצות לאו להנות נתנו ולא חשיב לכם.

ע"י תויו"ט (פ"א מ"א) בזה. ובחי' הגר"י
פרלא (ח"ג מנין עא עונשין עונש יא).

דף ה ע"א

סימן ו

בגדר הכרעות דבעינן בשקילת שמן המשחה

א. ידון האם הוי חלק מהשיעור או
דין כמעשה שקילה

משיעורו רק נסתפק האם מתכונתו הוא גם
על שקילתו וצ"ב.

ש"כ מדקמייתי לה לקנמן בתרי זימני
הכרע אית ביה והקב"ה יודע
בהכרעות, ומאי בד כבד אמר רבינא שלא
יניח משקל במשקל וישקול.

והנה הרמב"ם (כפ"א מכלי המקדש) אינו
מביא דין הכרעות כלל לגבי שמן
המשחה ותמה שם הרדב"ז בהלכה ב' אמאי
לא כתב הרמב"ם דשוקל בהכרעות ותירץ
דכיון דשמן דמשה קיים גם לעתיד לבוא
א"כ אינו נפק"מ ואינו הלכתא אפי' למשיחא
ולהכי לא כתבו הרמב"ם.

ויעויין בגרי"ז דדן בעשה כמתכונתה
דחייב האם בעינן ג"כ הכרע ובלא
הכרע אינו חייב, או דילמא בשיעור נמי
חייב אפי' בלא הכרע. ויש לבאר ספיקו
בתרי אנפי, א', דדן האם ההכרעות הוא
חלק מהשיעור, וא"כ כשאין הכרעות חסר
בשיעור ואינו נחשב כמתכונתו, או דילמא
הכרעות אינו חלק מהשיעור אלא הוא דין
כמעשה השקילה דצורת שקילה היא
בהכרעה ויש הלכה שיבא הבשם ע"י
שקילה ולהכי בעינן הכרעה, אולם אין
ההכרעה חלק מהשיעור וממילא דכשעשה
כשיעורו בלא הכרעה נמי חייב דעביד
כמתכונתו דמתכונתו הוי הלכה על שיעורו
ולא על הצורה שנשקל וק"ל, ב', י"ל
דפשיטא ליה לגרי"ז דאין הכרעה חלק

ויעויין במנח"ח (מצוה קו ג) דתמה דשפיר
איכא נפק"מ לגבי העושה
כמתכונתו לסוך בו דחייב כרת א"כ איבעיא
ליה להרמב"ם להביאו לומר נפק"מ באיזה
גוונא חייב דאם עשאו בלא הכרעות פטור
וכמש"כ הרמב"ם שם ה"ד דהעושה שמן
המשחה כמעשה הזה וכמשקל הזה ולא
הוסיף ולא גורע חייב. א"כ מבואר דבגורע
פטור, א"כ הו"ל להרמב"ם להביא דין
הכרעות ע"ש דנישאר בקושיא.

ולכא"ו מבואר דנחלקו הרדב"ז והמנח"ח
בחקירה הנ"ל דהרדב"ז נקט